

ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРОСФЕРИ РЕГІОНУ

*ТУРАЄНКО Н.В., К.Е.Н., ДОКТОРАНТ,
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ЧАЙКОВСЬКА М.А., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
ЛАГОДІЄНКО В.В., ЗДОБУВАЧ,
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Характерними рисами розвитку економіки України сьогодні є прагнення регіоналізації усіх аспектів економічної діяльності, акцент на значення органів державної влади регіонів та місцевого самоврядування у залученні інвестицій у господарство регіону, у розробці та реалізації інвестиційної політики, у регулюванні інвестиційної діяльності, у встановленні векторів регіонального розвитку.

З метою активізації процесів залучення інвестицій та їх ефективного використання у регіональному господарстві розробляються та реалізуються державні регіональні програми по пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку регіону. Зміст інвестиційної політики кожного регіону, її цілі, завдання, пріоритети та заходи зумовлюються специфікою регіону й формуються під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження аспектів теорії та практики забезпечення стабільності розвитку агросфери, що мають важливе значення для підвищення інвестиційної привабливості агросфери регіону, досліджували як зарубіжні вчені Колеман Д., Фуллер Б., Херстейн Р., Джоргенсон Д., Крелле В., Лернер Д., Мейнсон, так і вітчизняні І.О. Бланк, В.П. Горьовий, С.О. Гуткевич, А.А. Задоя, О.В. Захарчук, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська, В.Г. Чабан, В.В. Лагодієнко, І.В. Ліпсіц, І.І. Лукінов, Р.М. Мудрак, П.І. Юхименко, Г.М. Підлісецький, М.М. Кропивко, П.Т. Саблук, А.М. Ужва та інші. Водночас, питання визначення інструментів

підвищення інвестиційної привабливості агросфери регіону потребують подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження інструментів підвищення інвестиційної привабливості агросфери регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Водночас можна визначити аспекти, притаманні інвестиційній політиці всіх регіонів:

- пріоритетність розвитку стратегічно важливим об'єктам та сферам діяльності для конкретного регіону;

- формування, розвиток та раціональне використання географічного, природно-ресурсного, виробничо-економічного, кадрового й соціально-культурного потенціалів території;

- подолання диспропорції у соціально-економічному розвитку всіх адміністративних районів регіону, прагнення до рівномірного розвитку його території.

Можна виділити такі ключові елементи інвестиційної політики регіону:

- регіональна інвестиційна стратегія;
- регіональна інвестиційна програма;
- інструменти управління/регулювання інвестиційної діяльності, серед яких доцільно виокремити: прямі державні капіталовкладення з коштів державного та місцевих бюджетів; непрямі заходи націлені на розвиток інвестиційної інфраструктури та покращення інвестиційного клімату регіону.

Вважаємо, що у першу чергу необхідно формувати регіональну інвестиційну стратегію, спрямовану на підвищення інвестиційної привабливості регіону з оглядом на його господарську спеціалізацію. Стратегія повинна встановити пріоритети соціально-економічного розвитку регіону, що має стати базисом для розробки інвестиційної програми. Інвестиційна програма повинна визначити потреби господарства регіону у капіталовкладеннях та містити комплекс заходів щодо активізації інвестиційної діяльності в регіоні. Інвестиційна політика Одеської області формується під впливом множини факторів зовнішнього й внутрішнього середовища, що розкривають напрямки спеціалізації господарства регіону.

На нашу думку, стратегічне завдання, що постає перед інвестиційною політикою регіону, полягає у створенні механізму залучення, розподілу й використання інвестицій для оптимізації та підтримання цих оптимальних пропорцій розвитку регіональної агросфери.

Найбільш важливими елементами стратегії підвищення інвестиційної привабливості агросфери регіону є цілеспрямована зміна факторів, що визначальним чином впливають на рівень інвестиційної привабливості [1].

Ще однією умовою підвищення інвестиційної привабливості регіональної агросфери є нарощування й якісне удосконалення її кадрового потенціалу. Професійні компетенції керівників і фахівців аграрного виробництва не відповідають вимогам сучасності. Їх віковий склад часто сягає критичного рівня, оскільки молодь не бажає працювати на селі. Відбувається нестача у агросфері кваліфікованих керівних кадрів й працівників масових професій.

Головним фактором удосконалення кадрового потенціалу агросфери є зростання рівня оплати праці. Втім, рівень оплати праці у агросфері залишається критично низьким порівняно із іншими сферами економіки. Рівень оплати праці селян нижче за працівників у промисловості у 2,7-3,9 рази. Окрім того, низький престиж праці на селі зумовлюється організаційним, техніко-технологічним та соціокультурним відставанням цієї сфери. Отже, вкрай необхідно сформувати нові дієві механізми нарощування наукового й кадрового потенціалу агросфери та сільських територій в цілому.

Наукові пошуки мають стати одним з ключових факторів розвитку та пріоритетним вектором державної підтримки агросфери. Інтеграція українських фундаментальних наукових досліджень у аграрній сфері у світовий науковий простір повинна забезпечити інтенсифікацію аграрного виробництва та інноваційний розвиток агросфери.

Значно змінилися вимоги до працівників та попит на трудові ресурси у агросфері. Аграрні підприємства й організації потребують не лише сільськогосподарських працівників, але й у менеджерів, фінансистів, маркетингологів тощо.

Забезпечення агросфери людськими ресурсами вимагає втілення таких заходів:

- якісне удосконалення матеріально-технічної бази закладів освіти й освітньої інфраструктури, формування навчальної бази для набуття студентами практичного досвіду;
- забезпечення сучасним обладнанням й устаткуванням, матеріалами тощо;
- постійне проведення підвищення кваліфікації викладацького складу профільних закладів освіти;

- постійний перегляд й удосконалення професійних стандартів для фахівців агросфери;
- розвиток НДДКР у закладах освіти;
- формування інтегрованих закладів освіти аграрного профілю, які матимуть змогу реалізувати освітні програми різних рівнів;
- постійний моніторинг й контроль кадрового забезпечення агросфери;
- формування нормативно-правової бази для залучення молодих фахівців у аграрну сферу, закріпленню кадрів у аграрному виробництві [2, 3].

Виробничий фактор є ще одним важливим фактором інвестиційної привабливості регіональної агросфери.

В результаті значних структурних змін у господарстві України, що відбулися в останні десятиріччя, її децентралізації, лібералізації зросла роль автомобільного транспорту у агросфері й національному господарстві в цілому. Причиною цього стали постійно зростаючі вимоги щодо мобільності товарів і послуг, їх географічної доступності для споживача, зменшенням розміру партій товарів, потребою забезпечення поставок «від дверей до дверей» та «точно у термін».

За таких умов розвиток автомобільного транспорту й автомобільних шляхів стає ключовим пріоритетом у інфраструктурному розвитку села.

Використання високоякісної техніки може забезпечити підвищення термінів її використання майже у три рази, зниження витрат паливо-мастильних матеріалів та значне покращення умов роботи водіїв, операторів, механізаторів [4, 5].

Старіння матеріально-технічної бази та порушення процесів її відтворення стало причиною деградації основних засобів, занепаду виробничої бази аграрного виробництва. Більшість аграрних підприємств й організацій використовують основні засоби із високим рівнем фізичного, функціонального та ринкового зносу. Машинно-тракторний парк агросфери постійно скорочується, а техніка продовжує старіти. Оновлення парку за рахунок іноземної техніки, яка була у використанні не виправляє ситуацію, оскільки вона часто допрацьовує свій ресурс.

Знос основних видів сільськогосподарських машин нині вже досяг критичного рівня й складає більше 50%. Відомо, що в аграрному виробництві період активної роботи не співпадає із періодом виробництва конкретного продукту. Тому використання трудових ресурсів, техніки та транспорту має чітко виражений сезонний характер.

Сільськогосподарські машини та вантажний транспорт, задіяний у виробничому процесі відносно недовгий період часу, з урахуванням того, що терміни виконання основних видів робіт у аграрному виробництві обмежені у часі та не можуть бути відкладені у часі. Вчасне виконання всього комплексу сільськогосподарських робіт визначальним чином впливає на рівень врожайності й вимагає від підприємства значного запасу технічних засобів. Необхідно враховувати, що більшість видів техніки використовується на відкритому повітрі, що багато в чому визначає їх конструктивні та експлуатаційні характеристики.

Якісне удосконалення матеріально-технічної бази агросфери повинне стати державним пріоритетом та увійти у стратегічні програмні документи. Цей вектор вимагає вирішення таких завдань:

- впровадження сучасних сільськогосподарських технологій, високопродуктивних комплексів технічних засобів аграрного виробництва;

- підтримка інвестиційного процесу у агросфері та інвестиційної діяльності аграрних підприємств й організацій;

- впровадження й використання сучасних енергоефективних технологій й техніки, альтернативних джерел енергії, підвищення рівня енергетичної автономності аграрних виробників;

- розвиток інвестиційної та виробничої інфраструктури агросфери.

Для аграрних виробників всіх форм власності та господарювання необхідно запроваджувати заходи щодо субсидування компенсації частини вартості високоєфективних сільськогосподарських виробничих комплексів, машин й обладнання для впровадження новітніх аграрних технологій [6, 7].

Необхідні також продовжувати реалізацію в наступному році заходів щодо компенсації відсоткової ставки при придбанні нової сільськогосподарської техніки у кредит та лізинг для аграрних підприємств й організацій всіх форм й сфер діяльності.

Потрібний прогресивний розвиток ринку сільськогосподарських машин та устаткування, нарощування обсягів вітчизняного виробництва й експорту сільськогосподарських машин, зростання платоспроможного попиту аграрних підприємств й організацій, розвиток агролізингу та систем пільгового кредитування придбання техніки аграріями. Втім, недостатній рівень інвестування у розвиток підприємств сільськогосподарського машинобудування, їх ринкової інфраструктури, недостатній рівень якості вітчизняних сільськогосподарських машин й обладнання уповільнюють розвиток

цього ринку. Удосконалення матеріально-технічної бази аграрного виробництва вимагає відновлення сільськогосподарських машин й обладнання для продовження терміну їх служби, забезпечення розвитку їх вторинного ринку, поширення кооперативних форми придбання й використання машин й обладнання.

Надмірний рівень податкового навантаження, постійний дефіцит багатьох місцевих бюджетів, висока вартість енергоносіїв, незадовільний фінансово-економічний стан переважної частини аграрних виробників, висока інфляція й спад аграрного виробництва негативним чином впливають на рівень інвестиційної привабливості регіональної агросфери.

Висновки. Вказані критерії формують фінансово-економічні чинники інвестиційної привабливості регіональної агросфери. Для покращення фінансового чинника слід здійснювати реструктуризацію кредиторської заборгованості аграрних товаровиробників та збільшити їх відповідальність за забезпечення ефективності сільськогосподарського виробництва. Держава має підтримувати, насамперед, аграрні підприємства, які здатні отримати найбільшу віддачу від інвестицій. Звісно ж, надання державної підтримки на рівні агросфери регіону має відповідати законодавчим нормам України.

Стабілізація аграрного виробництва вимагає здійснення страхування окремих видів ресурсів із використанням держпідтримки. Особливу увагу тут слід приділити формуванню дієвої системи із перестрашування частини ризиків й окремим обліком страхових операцій із державною підтримкою. Водночас нормативи, правила й інструменти страхування аграрної продукції сьогодні є недосконалими, що зумовлює неефективне використання цього чинника.

Створення нових виробничих об'єктів агросфери та відновлення існуючих (реконструкція та технічне переозброєння) і рамках державних та регіональних цільових програм, слід реалізовувати із залученням коштів державного та місцевих бюджетів. Надходження додаткових інвестицій у агросферу, із огляду на специфіку різних інших форм аграрного бізнесу, має бути одним з пріоритетних напрямків фінансово-кредитної політики держави.

Росту ефективності державної агропродовольчої політики сприятиме формування дорадчих органів - асоціацій аграрних виробників, що зможуть брати участь у розробці, експертизі й втіленні регуляторних заходів у галузі. Для аграрних виробників доцільно зберегти єдиний податок та нульовий рівень ставки прибуткового податку. Законодавчо-нормативна база банкрутства повинна бути

переглянута з метою забезпечення збереження виробничого потенціалу аграрних підприємств й спрощення процедур залучення зовнішніх інвестицій, а також захисту прав власників й користувачів сільгоспугідь, а також сільського населення, задіяного у аграрному виробництві.

Аграрні підприємства й організації, які користуються кредитами українських фінансово-кредитних установ й позиками споживчих кооперативів, доцільно субсидіювати з бюджетних ресурсів для компенсації частини витрат по:

- короткострокових кредитах;
- кредитах й позиках на оновлення складу основних засобів, племінних тварин;
- кредитах на будівництво нових та удосконалення (реконструкцію, модернізацію) об'єктів тваринництва, птахівництва та рибицтва;
- кредитах й позиках малим й середнім підприємствам агросфери.

Збільшення фінансово-інвестиційного потенціалу агросфери регіону можливо здійснити шляхом залучення додаткових інвестиційних ресурсів від здійснення операцій із комунальною власністю та землями місцевих громад.

Формування на регіональному й місцевому рівнях системи інвестиційного кредитування з низьким рівнем відсоткового навантаження й захистом від інфляційного ризику дасть змогу залучити додаткові інвестиції. Пожвавлення інвестиційних процесів також можливе й шляхом використання механізму двохланкового страхування зовнішніх інвестицій (іноземних та з інших регіонів).

Ми вважаємо, що інвестиційну привабливість агросфери регіону можна підвищити шляхом нагромадження інвестиційного потенціалу підприємств й організацій агросфери шляхом раціонального використання внутрішніх резервів джерел фінансування капітальних вкладень (чистого прибутку й амортизації).

Література.

1. **Батюк Л.А., Кравченко О.М.** Соціально-економічні ризики сучасних глобалізаційних процесів. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2016. № 1. С. 65-68.
2. **Горбатюк Л.М.** Окремі аспекти класифікації інвестицій. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2010. № 2. С. 201-204.
3. **Євтушенко Г.В., Тимків Н.Я., Шешеня А.А.** Особливості управління ризиками в аграрному секторі економіки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 17. С. 49-52.

4. **Лагодієнко В.В.** Реалізація інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності у харчовій галузі. *Бізнес-Навігатор*. 2013. № 2(31). С. 178-183.

5. **Лагодієнко В.В.** Концептуальна модель розвитку регіонального агропромислового виробництва. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 1259-1262.

6. **Mudrak R., Nyzhnyk I., Lagodiienko V., & Lagodiienko N.** (2019). Impact of Seasonal Production on the Dynamics of Prices for Meat and Dairy Products in Ukraine. *TEM Journal*, Volume 8, Issue 4, pp. 1159-1168. DOI: 10.18421/TEM84-08, November 2019.

7. **Ужва А.М.** Механізми інвестиційного забезпечення функціонування аграрного бізнесу: регіональний вимір. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Випуск 6. С. 133-137.

References.

1. **Batiuk L.A., & Kravchenko O.M.** (2016). Sotsialno-ekonomichni ryzyky suchasnykh hlobalizatsiinykh protsesiv. [Socio-economic risks of modern globalization processes]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky – Actual problems of innovative economy*, no. 1, pp. 65-68 [in Ukrainian].

2. **Horbatiuk L.M.** (2010). Okremi aspekty klasyfikatsii investytsii. [Some aspects of classification of investment]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii – Bulletin of Poltava State Agrarian Academy*, no. 2, pp. 201-204 [in Ukrainian].

3. **Yevtushenko H.V., Tymkiv N.Ya., & Sheshenya A.A.** (2016). Osoblyvosti upravlinnia ryzykamy v ahrarnomu sektori ekonomiky. [Peculiarities of Risk Management in Agricultural Sector of Economy]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment – Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Economics and Management*, Issue. 17, pp. 49-52 [in Ukrainian].

4. **Lagodiienko V.V.** (2013). Realizatsiya investytsiynoho zabezpechennya innovatsiynoyi diyal'nosti u kharchoviy haluzi [Implementation of investment support for innovation in the food industry]. *Biznes-Navhator – Business Navigator*, vol. 2, no. 33, pp. 178-183 [in Ukrainian].

5. **Lagodiienko V.V.** (2015). Kontseptualna model rozvytku rehionalnoho ahropromysloвого виробництва. [Conceptual model of development of regional agro-industrial production]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national problems of economy*, no. 8, pp. 1259-1262 [in Ukrainian].

6. **Mudrak R., Nyzhnyk I., Lagodiienko V., & Lagodiienko N.** (2019). Impact of Seasonal Production on the Dynamics of Prices for Meat and Dairy Products in Ukraine. *TEM Journal*, Volume 8, Issue 4, pp. 1159-1168. DOI: 10.18421/TEM84-08, November 2019. [in English].

7. **Uzhva A.M.** (2016). Mekhanizmy investytsiynoho zabezpechennya funktsionuvannia ahrarnoho biznesu: rehionalnyi vymir. [Mechanisms of investment support for the functioning of agrarian business: a regional dimension]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, Issue 6, pp. 133-137 [in Ukrainian].

Анотація.

Турленко Н.В., Чайковська М.А., Лагодієнко В.В. Інструменти підвищення інвестиційної привабливості агросфери регіону.

Необхідно сформулювати регіональну інвестиційну стратегію, спрямовану на підвищення інвестиційної привабливості регіону з оглядом на його господарську спеціалізацію. Стратегія повинна встановити пріоритети соціально-економічного розвитку регіону, що має стати базисом для розробки інвестиційної програми. Інвестиційна програма повинна визначити потреби господарства регіону у капіталовкладеннях та містити комплекс заходів щодо активізації інвестиційної діяльності в регіоні. Інвестиційна політика Одеської області формується під впливом множини факторів зовнішнього й внутрішнього середовища, що розкривають напрямки спеціалізації господарства регіону.

Формування на регіональному й місцевому рівнях системи інвестиційного кредитування з низьким рівнем відсоткового навантаження й захистом від інфляційного ризику дасть змогу залучити додаткові інвестиції. Поjawлення інвестиційних процесів також можливе й шляхом використання механізму двохланкового страхування зовнішніх інвестицій (іноземних та з інших регіонів).

Інвестиційну привабливість агросфери регіону можна підвищити шляхом нагромадження інвестиційного потенціалу підприємств й організацій агросфери шляхом раціонального використання внутрішніх резервів джерел фінансування капітальних вкладень (чистого прибутку й амортизації).

Ключові слова: інвестиційні механізми, інструменти, важелі, регіон, агросфера, економічна активність, інвестиційна привабливість, регіон.

Аннотация.

Турленко Н.В., Чайковская М.А., Лагодиеенко В.В. Инструменты повышения инвестиционной привлекательности агросферы региона.

Необходимо сформулировать региональную инвестиционную стратегию, направленную на повышение инвестиционной привлекательности региона с оглядкой на его хозяйственную специализацию. Стратегия должна установить приоритеты социально-экономического развития региона, который должен стать базисом для разработки инвестиционной программы. Инвестиционная программа должна определить потребности хозяйства региона в капиталовложениях и содержать комплекс мер по активизации инвестиционной деятельности в регионе. Инвестиционная политика Одесской области формируется под влиянием множества факторов внешней и внутренней среды, раскрывающих направления специализации хозяйства региона.

Формирование на региональном и местном уровнях системы инвестиционного кредитования с низким уровнем процентного накрутки и защитой от инфляционного риска позволит привлечь дополнительные инвестиции. Оживление инвестиционных процессов также возможно и путем использования механизма двухуровневого страхования внешних инвестиций (иностраных и из других регионов).

Инвестиционную привлекательность агросферы региона можно повысить путем накопления инвестиционного потенциала предприятий и организаций агросферы путем рационального использования внутренних резервов источников финансирования капитальных вложений (чистой прибыли и амортизации).

Ключевые слова: инвестиционные механизмы, инструменты, рычаги, регион, агросфера, экономическая активность, инвестиционная привлекательность, регион.

Abstract.

Turlenko N.V., Chaykovs'ka M.A., Lahodiyenko V.V. Tools to increase the investment attractiveness of the region's agrosphere.

It is necessary to formulate a regional investment strategy aimed at enhancing the investment attractiveness of the region with a view to its economic specialization. The strategy should set priorities for the socio-economic development of the region, which should be the basis for the development of the investment program. The investment program should identify the needs of the region's economy for investment and contain a set of measures to intensify investment activity in the region. The investment policy of the Odessa region is formed under the influence of many factors of external and internal environment, which reveal the directions of specialization of the economy of the region.

Establishment of a low interest rate investment lending system at the regional and local levels, and protection against inflation risk, will attract additional investment. Revitalization of investment processes is also possible by using the mechanism of two-tier insurance of foreign investments (foreign and from other regions).

Investment attractiveness of the agrosphere of the region can be increased by accumulating the investment potential of enterprises and organizations of the agrosphere by rational use of internal reserves of sources of financing of capital investments (net profit and depreciation).

Key words: *investment mechanisms, instruments, levers, region, agrosphere, economic activity, investment attractiveness, region.*

УДК 311.21:331.56

БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

**ШВЕЦЬ О.В., ДОКТОРАНТ,
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА»**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з найважливіших соціально-економічних проблем сучасного етапу розвитку України є безробіття. Це складне макроекономічне явище економічного життя. Економічна криза в Україні згубно позначається на зайнятості в країні. Нині безробіття стає невідминним елементом життя України, що впливає не тільки на соціально-економічну, а й політичну ситуацію в державі. Воно залишається в центрі уваги і населення, і наукової громадськості, а також є однією з актуальних проблем у країні.